

Konsernihallinto

13.06.2025

327/06.00.00/2025

Julkinen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
PL 43
00521 Helsinki
kirjaamo@valvira.fi

Viite V/15042/2025

Selvitys Valviralle kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsystä Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on valvonut kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyä. Valvira katsoo 14.4.2025 annetun selvityksen pohjalta, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella on ollut 31.3.2025 suuri määrä potilaita, jotka ovat odottaneet kiireetöntä erikoissairaanhoidoa terveydenhuoltolaissa säädettyjen enimmäisaikojen yli. Siellä on ollut myös lähetteitä, joiden käsittely on kestänyt yli kolme viikkoa niiden saapumisesta. Hyvinvointialue on pyrkinyt korjaamaan tilannetta kehittämällä toimintaansa, tekemällä lisätyötä, rekrytoimalla henkilökuntaa, käyttämällä ostopalveluita ja yhteistyöllä yhteistoiminta-alueen muiden hyvinvointialueiden kanssa. Tilanne on parantunut, mutta on edelleen selkeästi lainvastainen.

Valvira harkitsee, että se määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi ja että se velvoittaa hyvinvointialueen noudattamaan määräystä sakon uhalla.

Valvira on varannut Pohjois-Savon hyvinvointialueelle hallintolain (434/2003) 34 §:n ja uhkasakkolain (1113/1990) 22 §:n mukaisesti tilaisuuden antaa kirjallinen selityksensä ennen asian ratkaisemista.

Selvityksenä voin todeta, että hoitovelka on kyllä tunnistettu ja toimenpiteitä sen hoitamiseksi tehty, erityisesti viime keväästä alkaen. Hoitotakuun ylitykset ovat merkittävästi vähentyneet, esimerkiksi tekonivelkirurgia, vaikka ylityksiä edelleen on. Myös plastiikka-, verisuoni-, neuro-, lasten-, hammas- ja suun- ja leukakirurgian sekä nuorisopsykiatrian hoidonodotuksen ylitykset ovat käytännössä saatu hoidettua. Merkittävimmät keinot ovat olleet oman toiminnan tehostaminen, mutta käytettävissä olevien resurssien puitteissa tämä ei ole yksin riittävää. Siten jonoja on

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

purettu, ja edelleen puretaan, tekemällä oman henkilökunnan toimesta ylitoita (poikkeuksellista ylityömallia, PYT), rekrytoimalla henkilökuntaa jononpurkuun YTA-alueen in-house henkilöstövuokrausfirman kautta, ostamalla palveluja muilta hyvinvointialueilta, tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Huomattavaa on, että toimenpiteiden implementoinnissa on yllättävän pitkiä, kuukausien, viiveitä esim. kilpailutusprosesseihin liittyen.

Jatkossa tekonivelkirurgian jononpurkua jatketaan ja voimavaroja kohdennetaan gastroenterologisen, käsi- ja urologisen kirurgian jonojen purkuun.

Haastavin tilanne on silmätaudeilla, jossa palvelutarve kasvaa voimakkaasti ikääntyvän väestön kasvaessa ja toisaalta YTA alueen keskussairaaloiden silmälääkäri vaje on merkittävä, joten niiden kyvyttömyys hoitaa omat potilaansa on osoittautunut vajavaiseksi ja erityisesti vaativimpien potilaiden hoito keskittyy entisestään yliopistosairaalaan. Silmätautien järjestelyissä on tehty YTA-alueen laajuinen selvitys, jonka tuloksena suunnitellaan silmätautien erikoissairaanhoidon järjestämistä YTA-alueen laajuisena.

Valitettavaa on, että edelleen eri tietojärjestelmiin liittyvät ongelmat haittaavat jonkin verran luotettavaa raportointia ja selittää pieniä eroavuuksia oman ja THL raportoinnin välillä. Tämä koskee mm. psykiatrian potilaita, joissa hoito toteutetaan kolmessa eri sairaalassa. Raportointijärjestelmä ilmoittaa jonkin verran hoitotakuu ylityksiä, vaikka todellisuudessa niitä ei olisi, mukana on myös teknisiä virheitä. Viitataan tarkemmin alla olevaa yksityiskohtaiseen erikoisalakohtaiseen selvitykseen. Potilas tietojärjestelmä yhtenäistämisen ensimmäinen vaihe on otettu käyttöön hutikuun alussa, minkä pitäisi poistaa tämä. Raportointia koskeva ongelma saadaan kuntoon syyskuun loppuun mennessä.

On hyvä huomioida että, potilasturvallisuuden varmistamiseksi hoitoon pääsyä ei järjestetä suoraan kronologisessa järjestyksessä, vaan arvioidaan myös lääketieteellisesti hoidettavan asian kiireellisyys, vaikka kyseessä on ns. kiireetön hoito.

Seuraavassa erikoisalakohtainen selvitys, siitä millä keinoilla ja milloin kiireettömän erikoissairaanhoidon pääsyn arvioidaan olevan saatettu lainmukaiseksi. Selvitykset pyydetty niiltä erikoisaloilta, joissa merkittäviä määriä hoitotakuun ylityksiä.

Konsernihallinto

13.06.2025

327/06.00.00/2025

Julkinen

Lähetteiden arviointi 21 vrk kuluessa**Endokrinologia:**

211 lähetettä yli 21 vrk. Suunnitelma: Endokrinologialla tehty ylitoita sopimuksella poikkeuksellista ylityöstä (PYT), jolla lähetejono on jo pienentymässä. Lähetejono katsotaan lainmukaiseksi 31.12.2025.

Silmätaudit:

Valtaosa lähetteisistä on käsitelty määräaikaan mennessä.

Lähetemäärä kasvaa jatkuvasti väestön ikääntymisen takia.

Yhteistyöalueen alueen (YTA) muut hyvinvointialueet eivät pysty hoitamaan oman alueensa potilaita YTA-sopimuksen mukaisesti ja muiden hyvinvointialueiden potilaita lähetetään aiempaa enemmän Pohjois-Savoon hoidettavaksi, mikä näkyy lähetemäärän kasvuna. Lääkäreiden määrää on saatu lisättyä ja lisävirkoja ollaan esittämässä. Tavoite lähetteiden osalta saavutetaan syksyn 2025 aikana.

Hoidon tarpeen arviointi 90 vrk kuluessa**Käsi- ja ortopedi:**

Hyvinvointialueen palveluksessa olevien käsikirurgien lukumäärä kaksinkertaistui tammikuussa 2025. Lisäksi olemme ostaneet yksityiseltä toimijalta kilpailutuksen jälkeen alkuvuoden 2025 aikana noin 400 potilaskäyntiä.

Tällä hetkellä hoidon tarpeen arvio toteutuu käytännössä hoitotakuun rajoissa muutamia yksittäisiä potilaita lukuun ottamatta, eikä tarvetta jononpurkutoimenpiteille edellä mainittujen lisäksi ole.

Hoitotakuuseen päästään 12/2025 mennessä.

Ortopedia:

Hoidon tarpeen arviota yli 3kk ajan on odottanut noin 580 lonkan tai polven nivelrikkoa sairastavaa potilasta. Leikkausjonon ollessa ortopedian pääongelma lisäresurssit on aiemmin suunnattu pääosin sen hoitoon. Poliklinikkajonon purkaminen on aloitettu ylitoita (PYT) 5/2025. Ylitoita voidaan arvioida noin 40 potilasta kuukaudessa, tällä vauhdilla hoitotakuun saavuttaminen on mahdollista 3/2026 mennessä.

Silmätaudit:

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

Valtaosa hoidontarpeen arvioista on toteutunut määräaikaan mennessä. Potilaat pääsevät hoitoon lääketieteellisessä kiireellisyysjärjestyksessä. Potilasmäärä kasvaa jatkuvasti väestön ikääntymisen takia. Lisäksi YTA-alueen muut hyvinvointialueet eivät pysty hoitamaan oman alueensa potilaita YTA-sopimuksen mukaisesti ja muiden hyvinvointialueiden potilaita tulee aiempaa enemmän Pohjois-Savoon hoidettavaksi, mikä näkyy Pohjois-Savon käyntimäärien ja jonojen kasvuna. Silmälääkärien koulutusmäärää on saatu lisättyä ja sekä erikoislääkärien että erikoistuvien lääkärien lisävirkoja ollaan esittämässä. Tavoite hoidontarpeen arvion osalta saavutetaan vuoden 2026 aikana mikäli muut YTA-alueen hyvinvointialueet pystyvät hoitamaan oman alueensa potilaat YTA-sopimuksen mukaisesti ja esitetyt lisävirat myönnetään ja saadaan täytettyä.

Gastroenterologia:

51 potilasta odottanut yli 90 vrk hoidon tarpeen arviointia. Suunnitelmana tehdä syksy ylitöitä (PYT) jonojen lyhentämiseksi. Tavoite saavutetaan arviolta 31.12.2025 mennessä.

Gastroenterologinen kirurgia:

Hoidon tarpeen arviointi toteutuu määräajassa gastroenterologisen kirurgian poliklinikalla. Jono poliklinikalle arvioon on lainmukainen. Erikoisalan luokittelu ylittäneisiin aiheutuu odotusajasta kolonoskopiaihin ja magneetti tutkimuksiin, joita ohjelmoidaan saapuneiden läheteiden perusteella ja kolorektaali syöpäpotilaiden seurantaan sovittuina ajanjaksoina leikkauksen jälkeen.

Sisätaudit:

45 potilasta odottanut yli 90 vrk hoidon tarpeen arviointia. Suunnitelmana siirtää sisätautilääkärin virka ensi vuoden alusta lähtien Varkauden sairaalasta KYS:lle, jolla perustetaan uutta sisätautien poliklinikka toimintaa KYS:lle. Lisäksi tavoitteen saada yksi sisätautien lääkäriin lisävirka. Tavoite saavutetaan viimeistään 31.12.2025 mennessä.

Hoitoon pääsy 180 vrk kuluessa**Gastroenterologinen kirurgia:**

Gastroenterologisen kirurgian jonossa on yhteensä 1026 potilasta. Yli 6 kk odottaneita on näistä 647, joista n. 10 % lääketieteellisin tai potilaan toiveesta aiheutunutta odottamista.

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

Suurin ryhmä jonottajista on tyräpotilaita yhteensä 559 potilasta (nivustyrä (276), napatyrä (159) ja ventraalityrä 124). Sappipotilaita on jonossa n 200. Proktologisia 133, joista suurin osa peräpukamaleikkauksia odottavia potilaita.

Suunnitelma gastroenterologisen kirurgian jonojen purkamiseksi:

1. Oman toiminnan tehostaminen. Gastroenterologinen kirurgia saa 10/25 alkaen 3 leikkauspöytää lisää/viikko aiempaan resurssiin verrattuna leikkausaliressin parannuttua, jolloin syksyn ja kevään aikana pystytään hoitamaan noin 240 potilasta lisää.

2. Ostopalveluna toiselta hyvinvointialueelta. Tulevan syksyn aikana suunnitellaan lähetettäväksi n. 200 potilasta (sappi, tähystysnivustyrä ja peräaukon pienleikkauksia) Etelä-Savon hyvinvointialueelle Mikkelin keskussairaalaan operatiivista hoitoa varten. Eloisa on tähän jo lupautunut. Tavoitteena siellä on leikata lähetetyt potilaan vuoteen 2025 loppuun mennessä.

3. Jononpurku in-house henkilöstövuokraus yrityksen avulla. Sappijonon purkua tehty lauantaisin Järvi-Suomen Terveys Oy:n kautta ja sitä jatketaan (12 potilasta/kk). Tästä on sopimukset tehty ja käynnissä (50 potilasta). Lisäksi suunnitellaan neurokirurgian jonopurusta vapautuvalla resurssilla napatyräjonon purku vastaavalla mallilla lauantaisin (20 potilasta/kk). Vuoden 2025 loppuun mennessä tavoitteena saada n. 120 napatyrää hoidettua. Toiminnan jatkuminen kevään 2026 aikana mahdollistaisi jonon lyhentämisen vielä 144 potilaalla.

4. Ostopalveluna yksityiseltä toimijalta. Voimassa ostopalvelusopimus Pihlajanlinnaan kanssa. Sopimuksen kohteena on anestesiaa vaativat nivustyräleikkaukset jononpurkuna Kuopiossa ajalla 3.2.2025 - 3.4.2026 (+ optio 5 kk) ja sopimuksessa on noin 150 nivustyrää. Leikattu 18.6.25 mennessä 96 nivustyrää.

Esitetyillä keinon saadaan kiireetön gastroenterologisen kirurgian jono purettua lainmukaiseksi kevään 2026 aikana.

Käsikirurgia:

Käsikirurgian pääongelmana on pitkä jonotusaika, jopa 15 kk, poliklinisiin pientoimenpiteisiin. Varsinaisessa leikkaussalijonossa on noin 300 käsipotilasta enimmäisjonotusajan ollessa tältä osin noin 8 kk. Jononpurkamiseksi on alkuvuoden 2025 aikana ostettu

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

kilpailutuksen jälkeen noin 130 toimenpidettä yksityiseltä toimijalta. Lisäksi soveltuva osa toimenpiteistä on kesästä 2024 alkaen siirretty muiden kuin käsikirurgien tehtäväksi.

Polikliinistä leikkaustoimintaa tehostaa uuden käsikirurgian erikoistuvan lääkärin työpanos elokuusta 2025 alkaen. Leikkaussalitoimenpiteistä arviolta 15 % voidaan siirtää poliklinikalla tehtäviksi. Lisäksi suunnitteilla on ylitöinä (PYT) tapahtuvan jononpurun aloittaminen kesälomakauden jälkeen. Ylitöinä voidaan tehdä noin 40 toimenpidettä/kk, jolloin muut tehostamistoimenpiteet huomioiden hoitotakuurajoihin on mahdollista päästä aikaisintaan 3/2026.

Mikäli tämä osoittautuu jononpurkamiseksi välttämättömäksi, lisätoimenpiteitä varaudutaan järjestämään Järvi Suomen Terveys Oy:n kautta.

Ortopedia ja traumatologia:

Ortopedian leikkausjonossa oli vuoden 2024 alussa 1.971 potilasta, joista 843 oli odottanut toimenpidettä yli 6 kk. Tällä hetkellä leikkausjonossa on kaikkiaan 976 potilasta, joista 231 on odottanut yli 6 kk. Hoitotakuun ylittävien potilaiden määrä on pudonnut siis 73 %.

Toimintatapojen kehittämisen ansiosta KYS tekonivelpotilaiden hoitokapasiteettia on nostettu pysyvästi 15 %. Lisäksi kertyneen ruuhkan purkamiseksi leikkauksia on hankittu kilpailutuksen jälkeen yksityiseltä palveluntarjoajalta. Leikkausjonon lyhentyessä hyvää vauhtia lisätoimenpiteitä ei tällä hetkellä ole suunnitteilla. Mikäli vastaanottotoiminnan lisääminen ei tuota odotettua enemmän lisäpotilaita leikkausjonoon tekonivelleikkausjono on hoitotakuussa 12/2025.

Urologia:

Urologisessa leikkausjonossa 135 potilasta, joilla odotusaika 6 kk ylittynyt. Tuossa määrässä on potilaita, joita ei ole poistettu jonosta teknisten syiden takia. Jono tarkistetaan ajantasaiseksi 30.9.2025 mennessä. Urologian jono saatetaan lainmukaiseksi päiväaikaista toimintaa tehostamalla ja ostopalveluilla 3/2026 mennessä seuraavien toimenpitein.

Suunnitelma urologisten leikkausjonojen purkamiseksi:

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

1. Oman toiminnan lisäämien ylitöinä (PYT) ja in-house henkilöstö vuokrausyrityksen avulla, koskien eturauhasen höyläystoimenpiteitä (TURP)
2. Polikliinisen toiminnan käynnistäminen eturauhashyperplasian hoitamiseksi kystoskopiasteitse paikallispuudutuksessa mini-invasiivisesti vesihöyrykuumennuksella.
3. Ostopalveluna Mikkelin keskussairaalaista (Eloisa) n. 50 TURP-toimenpidettä.

Silmätaudit:

Valtaosa toimenpiteistä on toteutunut määräaikaan mennessä. Potilaat pääsevät toimenpiteeseen lääketieteellisessä kiireellisyysjärjestyksessä. Toimenpidemäärä kasvaa jatkuvasti väestön ikääntymisen takia. Lisäksi YTA-alueen muut hyvinvointialueet eivät ole pystyneet hoitamaan oman alueensa potilaita YTA-sopimuksen mukaisesti ja muiden hyvinvointialueiden potilaita tulee aiempaa enemmän Pohjois-Savoon hoidettavaksi, mikä näkyy Pohjois-Savon toimenpidemäärien ja jonojen kasvuna. Silmälääkärien koulutusmäärää on saatu lisättyä ja sekä erikoislääkärien että erikoistuvien lääkärien lisävirkoja ollaan esittämässä. Jononpurkua jatketaan Järvi-Suomen Terveys Oy:n kautta. Tavoite hoitoon pääsyn osalta saavutetaan vuoden 2026 aikana mikäli muut YTA-alueen hyvinvointialueet pystyvät hoitamaan oman alueensa potilaat YTA-sopimuksen mukaisesti ja esitetyt lisävirat myönnetään ja saadaan täytettyä.

Alle 23-vuotiaiden hoitoon pääsy mielenterveyspalveluissa**Lastenpsykiatria:**

Kaikissa lastenpsykiatrian polikliinisissä yksiköissä hoitoon pääsy toteutuu hoitotakuun puitteissa. THL:lle toimitetuissa tiedoissa 25 potilasta oli odottanut yli 90 vrk hoitoon pääsyä, mutta tieto on virheellinen, ja korjataan kiireellisesti.

Nuorisopsykiatria:

Nuorisopsykiatrialla todellisia, oikeita hoitotakuun ylityksiä on tapahtunut 3 nuoren kohdalla: hoidon aloitus viivästynyt 2-4 viikkoa vastuuhoidajaksi nimetyn työntekijän sairastumisen vuoksi. Muut 13 tilastoitua jonotusajan ylitystä selvitetään yhteistyössä Istekin kanssa 30.9.2025 mennessä.

Aikuispsykiatria:

Konsernihallinto

327/06.00.00/2025

13.06.2025

Julkinen

Aikuispsykiatrian hoitojonossa yli 3 kk jonottaneita oli yhteensä 106, joista 17 alle 23-vuotiasta. Jonottajat käydään nyt systemaattisesti läpi, ja koska suurin osa jonottaa neuropsykiatrisiin selvittelyihin, kohdennetaan tähän asiakasryhmään nyt sekä resurssointia, osaamisen kehittämistä, prosessin hiomista, että palveluketjun selkiyttämistä ja priorisoidaan myös alle 23-vuotiaitten jonotus hoitotakuun mukaiseksi. Tavoiteaikataulu hoitotakuun mukaiseen tilanteeseen pääsemiseksi on 31.3.2026.

Yhteistyössä lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä Isteikin kanssa tarkastellaan jonotusprosessia, oikaistaan virheet ja selkiytetään ohjeistusta 30.9.2025 mennessä.

Hedman Antti
johtajaylilääkäri

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Pohjois-Savon hyvinvointialueen asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira